

Keď sa človek ponáhľa, duša za ním nestíha

Ako mladík bol vášnivým turistom a horolezcom. Keď mal osemnásť rokov, deň pred Vianocami, sa mu v horách stal úraz, následkom ktorého ochrnul od pása dolu. JAROSLAV „YARO“ KUPČO sa napriek tomu naučil užívať si život a venovať sa svojim záľubám. Je prvým vozíčkárom v strednej Európe, ktorý skákal padákom, nevyhýba sa ani spávom. V posledných rokoch vyrástlo jeho amatérske fotografovanie na úplne novú úroveň. Získal uznanie od rešpektovaných autorít a má za sebou aj úspešné výstavy. Fotí hlavne krajinu a milované hory – kam nemôžu nohy, dosiahne objektív. Svet Kupčových fotografií akoby prichádzal z minulosti. Je čistý a nedotknutý civilizáciou.

Ako ste žili, kým sa vám stal úraz?

„Vyrastal som v Kežmarku. Viedol som veselý život tinedžera v komunistickom štáte. Studoval som strednú školu – elektrotechniku, počúval hudbu, miloval som hory. Chodil sme na túry, aj sme liezli. Horolezectvo som nebral ako šport, ale ako filozofiu či spôsob života – spojenie s prírodou. Presne tak, ako napísal známy rakúsky horolezec Hermann Bühl, ktorý prvý vystúpil na Nanga Parbat – skutočný horolezec má z nenáročnej prechádzky po horách takú istú radosť, ako keď lezie po vysokých štítok.“

Hory sa vám stali osudné. Ako sa to stalo?

„Bolo to v roku 1979. Išiel som s kamarátom na ľahkú túru a podo mnou sa uvoľnila snehová doska. Bola to hlúpa smola, nebolo vyhlásené žiadne lavinové nebezpečenstvo, ani veľa snehu nebolo. Ja si to nepamätám, ale vraj som letel strmými svahmi, cez skalné prahy, bol to dlhý pád, salto mortale. Zlomila sa mi chrbtica a porušila miecha.“

Keď som vás pred mnohými rokmi spoznal, pôsobili ste už ako vyrovnaný človek, ktorý si vie užívať. To však zrejme neprišlo naraz.

„Lekári v nemocniciach mi dlhé mesiace hovorili, že pôjdem na liečenie do rehabilitačného ústavu, tam ma dajú dokopy a začnem chodiť. Tam mi však povedali, že chodiť už nikdy nebudem. Bol to šok, ale rýchlo som pochopil, že sa musím naučiť žiť nový život. Je jasné, že som mal aj depresie. Skonsolidoval som sa až v Piešťanoch, kde žijem dodnes.“

Prečo práve Piešťany?

„V roku 1982 som sem prišiel na liečenie a spoznal tu fantastických ľudí, chalanov

okolo hudobnej skupiny Slniečko a veľa ďalších. Ti mi pomohli k novému životu. Piešťany sú pre paraplegika dobré mesto – ľudia sú zvyknutí na vozíčkárov. Od detstva vidia na uliciach nemobilných pacientov kúpeľov a berú to ako samozrejmosť. Ja som do deväťnástich rokov videl jediného človeka na vozíku, takú starú pani.“

Čo ste robili v prvých rokoch po úraze?

„Prvé tri – štyri roky to bola tvrdá rehabilitácia. Cvičenie zdravej časti tela, pasívne cvičenie, plávanie, masáže, ale napríklad aj joga – učil som sa vyrábať si teplo v oblasti pupku a púšťať ho do nôh. Potom v Piešťanoch postavili bytovku pre telesne postihnutých. Dal som si žiadosť a ako človeka s elektrotechnickou školou ma bez problémov vybrali. Pracoval som v Tesle a začal som žiť normálny život pracujúceho vozíčkára so všetkými záľubami.“

Hovoríte o joge. Išlo len o cvičenie alebo vám pomáhali aj nejaké duchovné veci?

„Som z katolíckej rodiny, chodieval som do kostola, ale po úraze som sa skôr od viery trochu odvrátil a vyčítal som Bohu, prečo to dopustil. To sú chvíle, keď človek myslí viac-menej na seba a nechápe hlbší boží zámer. Potom som sa vrátil naspäť – aj vďaka ľuďom v Piešťanoch. Človek sa musí o niečo oprieť. Pre niekoho je možno viera nejaká autosugescia, ja však cítim, že v nej oporu mám. Ale aj v súčasnosti, keď mám zdravotné problémy alebo bolesti, tak to Bohu vytknem. Bolest, utrpenie asi zostane tajomstvom, ktoré nepochopíme a musíme sa s ním naučiť žiť.“

Ste vášnivým a pravidelným návštevníkom hudobných festivalov po celom Slovensku. Páči sa mi, že ľudia z partíe sa o vás všemožne starajú, ale vôbec vám nedávajú najavo váš hendikep.

„Ja som im za všetko veľmi vďačný. Chalani ma zobrali ako seberovného, boli mi schopní vynádať, ak to bolo treba, keď sme išli niekde na festival, neváhali nakladať ma do autobusu tak, že ma jeden zoberal na ruky a druhý vzal vozík. Vlni som nebol na Bratislavských jazzových dňoch, lebo som pripoval výstavu – prvýkrát po desiatich rokoch.“

Váša kariéra „vážneho“ fotografa nie je dlhá. Čo jej predchádzalo?

„Prvýkrát som držal aparát v ruke, keď som mal desať rokov, otec mi ukázal základné veci. Potom som dlho robil len súkromné fotky z liečenia, akcie s kamarátmi. Sem-tam sa podarilo aj niečo vážnejšie. Vždy som chcel robiť vážnu fotku, ale nemal som na to fotoaparát. Potom mi jedného dňa nejaká dobrá duša ukradla batoh aj s foťákom, ktorý som mal zavesený vzadu na vozíku. S odstupom času sa musím tomu dobrodincovi poďakovať, lebo to bol krok, ktorý ma donútil kúpiť si kvalitný fotoaparát na kinofilm. Asi pred tromi rokmi pribudol aj prístroj na stredný formát filmu. S ním sa už dajú robiť veľké zväčšenia.“

Pôsobíte pojmom pohodistu a takáto

Jaroslav Kupčo (44) vyrastal v Kežmarku, vyštudoval strednú školu elektrotechnickú. V osemnástich rokoch utrpel vo Vysokých Tatrách úraz, následkom ktorého ochrnul od pása dolu. Od roku 1982 žije v Piešťanoch. Pôsobí ako fotograf, fotí hlavne hory a prírodu na Slovensku aj v Európe. Prvého mája končí jeho piešťanská výstava Cesty a zastavenia v Galérii kina Fontána. Zisk venoval detskému hospicu v Piešťanoch.

kariéra chce asi ambiciózneho človeka. Ako prebiehal váš fotografický vývoj?

„Ambiciózný vôbec nie som, ku všetkému ma treba dotlačiť. Tak to bolo aj v tomto prípade. Ľuďom som ukazoval fotky, premiatal diapositívy a všetci mi hovorili, že je to dobré a že si to netreba nechať pre seba. Tak som sem-tam niečo aj vystavil v knižnici alebo kréme. Prvú vážnu výstavu som mal vlni, boli na nej fotky z Dolomitov, rakúskych, švajčiarskych a francúzskych Álp. To sú miesta, kam chodievam veľmi rád. Nie preto, že by som nemal rád naše Tatry. Ale tam sadnem na lanovku, vyveziem sa do výšky takmer 4000 metrov a na vrchole nájdem toaletu pre vozíčkárov. Nemám problém pobudnúť tam aj pol dňa. V Tatrách to nie je možné. Na výstave sa ma pýtali, prečo neurobím výstavu aj z Tatier. Tak som to

slúbil. Veď minimálne 75 percent mojich fotografií je zo Slovenska.“

Čo vám dáva fotografia?

„Kedysi dávno som čítal príbeh o tom, ako spolu putovali beloch a Indián. Indián išiel pomalicky, beloch stále odbiehal. Indián sa pýta – kam sa tak ponáhľaš? Beloch na to – ja chcem vidieť všetko. A ty prečo ideš tak pomaly? Indián na to – nechcem stratiť dušu. Lebo keď sa človek ponáhľa, duša za ním nestíha. My všetci žijeme tak, že sa duša vlečie ďaleko za nami. Keď sa zastavím, nájdem si miesto a pokojne fotím, duša ma určite nájde. Preto som najradšej na výpravách sám.“

Váša aktuálna piešťanská výstava sa volá Cesty a zastavenia. Predpokladám teda, že ste mali na mysli zastavenia duše.

„Väčšina ľudí ide za nejakým cieľom. Be-

atnickí spisovatelia začali uvažovať, že aj samotná cesta môže byť cieľom. A pred nimi budhisti. Niečo podobné je aj u mňa. Mojm cieľom nie je fotografia ani výstava, ale samotné fotografovanie, teda cesta a zastavenie sa na nej. Tým, samozrejme, nechcem dehonosťovať výsledný produkt – fotografiu. Tá je však pre mňa už len zadoščením. To hlavné sa odvíja na ceste k nej. A cesta – to nie je len samotné cestovanie, je to skôr túžba poznávať biele miesta na mape. A nielen biele miesta, tam poznávam aj sám seba. Na dlhšie dovolenky nechodím sám a to je príležitosť spoznávať aj partnera. Čiže výstava by sa mohla volať Cesty, zastavenia a poznania.“

Predsa len – pri fotografii je dôležitý uhol záberu, niekedy ide o centimetre. Nemáte problém so zníženou mobilitou?

„Je pravda, že mi niekedy chýba jeden krok, aby som sa dostal za priekopu, alebo aby som nemal v zábere stĺp elektrického vedenia. Je to neriešiteľný problém, a tak ho ani neriešim. Fotím len z miest, kde môžem prísť s autom a vozíčkom, odkiaľ vidieť každý. Ale dívam sa okolo seba, vnímam. Viem veľmi dlho čakať na správne svetlo. Nikam sa neponáhľam. A rád sa vraciam na určité miesta. Pri Oravskej Lesnej mám obľúbený strom, ktorý som fotil asi dvadsaťkrát. V každom ročnom aj dennom období, za každého počasia. Na výstavu som vybral záber pred búrkou. To je moja obľúbená téma. Strom a mraky nad ním. To je veľmi dramatické.“

Na vašich fotografiách nie sú ľudia. Určite to nie je kvôli vozíku – viem si predstaviť, že by ste sa postavili na frekventovanej ulici a čakali na vhodný moment. Čím to teda je?

„Nemyslím si, že som odľud, ale mám asi ostych priblížiť sa k ľuďom. Je to problém vo mne. A okrem toho, na dokumentaristu nie som dostatočne pohotový.“

Kto je váš fotografický vzor?

„Jednoznačne Martin Martinček. Fotil kraje, ktoré mám veľmi rád. A nachádzam v nich niečo neuchopiteľné, čo je za obrazom. Keď odfoťil človeka, a mohol to byť jednoduchý bača alebo roľník, vždy si pýtal povolenie uverejniť fotku. Nebol to žiaden paparazi. To je pre mňa fotograf číslo jeden. Zo zahraničných fotografov je to Ansel Adams.“

Vašou prioritou je čierno-bielý film. Nie je to medzi fotografmi výnimka, ale každý má trochu iné vysvetlenie. Aké je to vaše?

„Motorkári hovoria, že na aute sa vozí telo a na motorke duša. Tu je to podobné. Farebná fotografia môže byť veľmi krásna, ale čiernobiela fotografia zachytáva dušu, atmosféru. Niečo, čo je za vecami. Telo môžeš pekne obliecť, použiť make-up, ale duša ostáva taká, aká je. Čiernobiela fotografiu neoklameš.“

MARIAN JASLOVSKÝ

FOTO – RICHARD IŠTÓK A JAROSLAV KUPČO

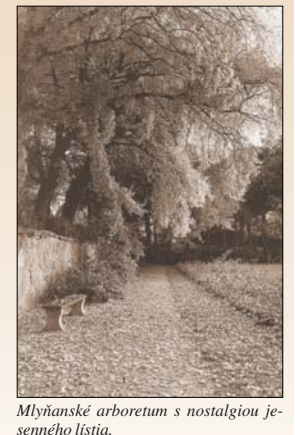

Jaroslav Kupčo trávili detstvo na važeckých lúkach, kde kosili trávu – kým im pozemky nezvali komunisti. Sú to jeho najkrajšie spomienky a evokuje ich fotografia z Oravy.

Kupčo sa snaží fotiť krajinu, kde nie je vidieť zasaň ľudskej ruky, ale občas urobí výnimku. Múrik sú zvyšky opevnenia okolo kostolika v Lančári.

Obľúbená téma – stromy a dramatické búrkové mraky. Opäť Orava.

Mlyňanské arboretum s nostalgickou jesennou listia.